

сочетанием ряда неблагоприятных обстоятельств, которые не действуют изолированно друг от друга.

Ключевые слова: трудновоспитуемость, макросреда, микросреда, группа риска.

Silkina S. A. Causes of wachovialoans adolescents.

The article analyzes the approaches of leading scientists, concerning the definition of the main causes of wachovialoans adolescents. Disclosed scientific views of leading scientists in the field of psychology, pedagogy and social pedagogy at the origin of wachovialoans adolescents. On the basis of generalization of the existing factors that contribute to the occurrence of deviations in the behavior of adolescents, the author selects a group of reasons that in his opinion the most. The article also notes that difficulties in education always caused by a complex of causes and a combination of adverse circumstances, which do not operate in isolation from each other.

Key words: difficulties in education, the macro environment, micro-environment, at risk.

Стаття надійшла до редакції 04.12.2014 р.

Прийнято до друку 30.01.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.

УДК 37.01-053.6:159.9.072+291.3

В. І. Степаненко

**РОЗРОБКА ТА СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТЕСТУ
«ОЦІНКА РІВНЯ СХИЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ
ДО АСОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ РЕЛІГІЙНИХ КУЛЬТІВ»**

Проблема схильності до асоціального впливу релігійних культів на сьогоднішній день є недостатньо вивченою та розробленою. В науковій літературі спостерігаються абсолютно протилежні одна одній точки зору на проблему та соціально-психологічні особливості підлітків, схильних до такого впливу. Окрім цього, відсутні відповідні соціально-педагогічні методики виявлення рівня схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів, що обумовлює складність визначення даного показника та необхідність розробки таких методик. Саме з цих причин нами було здійснено спробу розробки авторського тесту «Оцінка рівня схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів» та його стандартизації.

Відповідно, метою статті є розкриття процедур розробки та стандартизації даного тесту, основних його характеристик та параметрів.

При розробці тесту «Оцінка рівня схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів» було враховано загальноприйняті правила його стандартизації [1], зокрема правила розробки питань тесту та процедури його проведення. Щодо розробки питань, слід зазначити такі моменти як їх закритість, розташування за ступенем складності, перевірку на правдивість відповідей респондентів тощо.

Тестування пройшли підлітки віком 11-15 років, учні 6-8-х класів у кількості 597 чол. Дослідження проводилося на базі Луганської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №16, Луганської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів №5, Луганської середньої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №45, Луганської середньої загальноосвітньої школи №47 – Міжшкільного навчально-виробничого комбінату, Марківської та Бондарівської гімназії Марківської районної державної адміністрації Луганської області, Біловодської гімназії Біловодської районної ради Луганської області.

Однією з основних вимог до тестів є обов'язкове їх «оприлюднення», тобто публікація для остаточного визнання тесту «дійсним». Тому в кінці статті у Додатку А наводимо текст тесту «Оцінка рівня схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів».

Стосовно процедури виконання тесту, вважаємо необхідним зазначити, що у кожного з досліджуваних був стандартний бланк для виконання тесту. Діагностом (соціальним педагогом) перед виконанням тесту надавалася інструкція щодо мети та особливостей його виконання учнями. Тривалість такого інструктування складала 2 хв. На кожне питання тесту (усього 15 питань) відводилося до 1 хв. Загальний час виконання методики – 15-17 хв. Умови тестування включали в себе урахування впливу ситуаційних змін та нестандартних умов на процес і результат тестування (вдома, перенапруження підлітків, погане освітлення, відсутність вентиляції, переривання тестування, вплив поведінки діагноста, вплив досвіду респондента в тестуванні тощо).

При стандартизації тесту застосовували ми класичну схему трьохрівневої шкали, згідно якої виділили наступні рівні схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів: 1-й – низький, 2-й – середній, 3-й – високий.

Для виведення норм тесту перевіряли розподілення отриманих даних загальної вибіркової сукупності на нормальність за допомогою критерію Шапіро-Уїлкі в модифікації Ройстона [6] й отримали результат його асиметричності ($SW-W=0,9633$; $p=0,0000$). Оскільки тест спрямований на виявлення такої специфічної ознаки у підлітків як схильність до асоціального впливу релігійних культів, то зазначений результат є цілком логічним. У психолого-педагогічних дослідженнях більшість вибірок є саме асиметричними [3; 5]. В таких випадках використовується процедура визначення медіани та 25-го і 75-го

процентилів [2; 4]. Відповідно до даної процедури отримано наступний розподіл балів та рівні схильності до асоціального впливу релігійних культів: 0-3 бали – низький рівень схильності чи її відсутність; 4-6 балів – середній рівень та 7-15 балів – високий. Визначення рівнів схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів дозволило респондентів на три групи: I – підлітки з низьким рівнем схильності даного виду; II – підлітки з середнім рівнем і III – підлітки з високим рівнем схильності.

Таким чином, було досягнуто основної мети – розроблено та стандартизовано соціально-педагогічну методичку виявлення підлітків, схильних до асоціального впливу релігійних культів, яку в подальшому можна використовувати в соціально-педагогічній практиці шкіл з подальшим використанням отриманих результатів у профілактичній діяльності з означеної проблеми, що і стало перспективою подальших досліджень за даним напрямом.

Список використаної літератури

- 1. Бурлачук Л. Ф.** Психодиагностика: Учебник для вузов. – СПб. : Питер, 2006. – 351 с. **2. Гланц С.** Медико-биологическая статистика / Пер. с англ. Ю. А. Данилова. – М. : Практика, 1998. – 459 с. **3. Ермолаев А. Ю.** Математическая статистика для психологов. Учебник / О. Ю. Ермолаев. – 2-е изд., испр. – М. : Московский психолого-социальный институт : Флинта, 2003. – 336 с. **4. Попов О. А.** Пример вічислення норм теста [Електронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://psystat.at.ua>>. **5. Сидоренко Е. В.** Методы математической обработки в психологии. – СПб. : ООО «Речь», 2000. – 350 с. **6. Royston J. P.** Approximating the Shapiro-Wilk W-test for non-normality // Statistics and Computing. 1992. Vol. 2(3). pp. 117 – 119.

Додаток А

ТЕСТ «ОЦІНКА СХИЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ ДО АСОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ РЕЛІГІЙНИХ КУЛЬТІВ»

Інструкція: Прочитайте уважно питання запропонованого тесту і виберіть один найбільш підходящий для Вас варіант відповіді на кожне питання.

1. Чи задоволені Ви своїм життям?

- а) Ні, життя таке нудне і рутинне. Хочеться чогось особливого, щоб усі звернули увагу.
- б) Так, я впевнений у собі, задоволений життям.
- в) Не знаю, я знаходжусь у пошуках сенсу життя.
- г) Дещо не влаштовує, але я дуже добре знаю, що буду робити і чим займатися, щоб це змінити.
- г) Ні, мене ніхто не розуміє: ні приятелі, ні батьки.

2. Як Ви вважаєте, чи можуть незнайомі люди із задоволенням вирішувати усі Ваші проблеми, нічого не вимагаючи в обмін?

- а) Звичайно! Світ не без добрих людей.
- б) Думаю, що так.
- в) Швидше за все не можуть.
- г) Думаю, що не можуть. А яка їм від цього користь?
- г) Звичайно ж, не можуть. Таке буває тільки у казках.

3. Апокаліпсис для Вас – це:

- а) художній фільм «Армагедон» з Брюсом Вільлісом;
- б) руйнування всіх добре продуманих Вами планів;
- в) зустріч зі знайомим, якого Ви терпіти не можете та постійно з ним сваритесь;
- г) кінець світу, який в найближче тисячоліття малоймовірний і не варто на цьому заціклюватися;
- г) останні дні існування людства, які дуже скоро настануть.

4. Якщо Вам пропонують купити книги, амулети, відео із записами виступів великих цілителів, духовних особистостей, Ви:

- а) відмовитесь від покупки, так як упевнені, що у вирішенні серйозних проблем це не допоможе.
- б) із задоволенням зробите покупку, це може стати у нагоді.
- в) скажете, що у Вас немає грошей, щоб не образити продавців, але і наступного разу покупку не зробите, оскільки Ви з обережністю відноситесь до всього незнайомого для Вас.
- г) із задоволенням ознайомитесь з чимось новим, чому б і ні, це ж так цікаво.
- г) це всього лише реклама, в яку Ви не вірите, тому пройдете повз продавців.

5. Вам пропонують пройти безкоштовні курси з навчання ефективному спілкуванню з громадськістю, психології спілкування. Ваші дії:

- а) із задоволенням приймете пропозицію й обов'язково їх відвідаєте;
- б) в жодному разі не повірите в це безглуздя – «Безкоштовний сир тільки у мишоловці»;
- в) будете сумніватися у виборі і перш, ніж їх пройти, порадитесь з батьками;
- г) звісно ж підете, оскільки це великий шанс стати кращим, домогтися успіхів;
- г) не знаю.

6. Чи легко Вас залучити до участі у шкільних заходах, інтелектуальних конкурсах, особливо по суботам?

- а) Так, легко.
- б) Ні, мені не дозволяють це робити мої погляди та переконання.
- в) Не дуже, оскільки я соромлюсь, а загалом мені подобаються шкільні заходи.
- г) Не хочу я приймати участі в жодному шкільному заході.
- г) Не знаю, «часом з квасом».

7. До Вас звертаються акуратно одягнуті, підкреслено доброзичливі люди. Пропонують Вам почитати цікаві книги, говорять на світські теми – про щастя, любов, життя. Ваші дії:

- а) Скажете їм, щоб відчепилися, Вам це не цікаво;
- б) Вислухаєте їх, якщо зачеплять за «живе», будете з ними дискутувати;
- в) Відійдете подалі;
- г) Славні люди, правда дещо настирливі, але ж у всіх є свої недоліки;
- г) Хоча б з кимось поспілкуєтесь на цікаві для Вас теми.

8. Ви дістали з поштової скриньки листівку про відкриття «Нового психологічного центру духовного розвитку», де Вам обіцяють 100 у.о. на тиждень, Ви:

- а) Не повірите в ці дурниці, оскільки роботу неповнолітнім в такому віці як Ви пропонувати неможна;
- б) Спокійно прочитаете, але жодних дій вживати не будете;
- в) Обов'язково зв'яжетеся з цим центром за вказаними у листівці номерами. Заробіток Вам не завадить, хай навіть у такому віці.
- г) Психологія та ще й гроші... це просто чудово! Як раз для мене.
- г) Добре, що Вам в такому віці дають можливість підзаробити та не залежати від батьків.

9. Чи відчуваєте Ви необхідність контролю над Вами?

- а) Так, мені необхідна правильна установка.
 - б) Ні, я сам можу вирішувати, що і як мені робити.
 - в) Так, з боку батьків.
 - г) Так, мені завжди потрібна порада як діяти в тій чи іншій ситуації.
- На жаль, не всі це розуміють.
- г) Ні, я сам собі хазяїн.

10. Вам пропонують зайнятися медитацією:

- а) Це дуже цікаво.
- б) А скільки це коштує? Було б цікаво дізнатися, що це таке.
- в) я не знаю, что это такое и знать не хочу;
- г) Що за безглуздя? І хто це придумав? Звісно ж, від такого необхідно відразу відмовитися.
- г) Чим конкретно я буду займатися?

11. Чи здатні Ви заради своїх ідей, мети, планів пожертвувати чимось або кимось?

- а) Звісно ж ні, про що взагалі йде мова?
- б) Не знаю, можливо й так;
- в) Так, оскільки це того варте.
- г) Що це за друзі й близькі, які не підтримують мене, моїх поглядів!?
- г) Ні, оскільки мені дорогі мої близькі люди і те, що мене оточує.

12. Що, на ваш погляд, означає піст?

- а) Це дієта, за допомогою якої можна стати струнким, привабливим.
- б) Певний обряд, якого повинні дотримуватися усі люди.
- в) Я не дотримуюся постів, мені це не цікаво.
- г) Піст – змір себе голодом, який себе не виправдовує, тому не варто «заморочуватися» над цим.
- г) Не знаю.

13. Як Ви вважаєте, чи може людина змінити свою долю?

- а) Так, може.
- б) Ні! Все у цьому світі вже заздалегідь визначено.
- в) Так, але для цього треба дуже постаратися.
- г) Ні, це не можливо. Як би людина не намагалася, все одно вона прийде до того ж.
- г) Мені важко дати з приводу цього якусь конкретну відповідь, у мене багато сумнівів.

14. На вашу думку, чи існує поряд з реальним світом особливий, інший, непізнаний нами світ?

- а) Так, завжди існував.
- б) Швидше за все так.
- в) Не знаю.
- г) Ні, ми живемо реальністю, а не фантазіями.
- г) Так, а пізнати його можливо за допомогою духовного самовдосконалення.

15. При обговоренні життєво важливих питань Ваша точка зору завжди співпадає із загальною думкою?

- а) Так, завжди.
- б) Не завжди, а тільки тоді, коли наведено багато фактів і доказів.
- в) Ні, не завжди.
- г) Життєво важливі питання для кожного є індивідуальними, тому Ви взагалі їх не обговорюєте.
- д) Так, а навіщо відрізнятися від інших?

Ключ до тесту.

Підлітки по кожному питанню можуть обирати тільки один, найбільш підходящий для них, варіант відповіді. За відповіді які представлено у таблиці нараховується 1 бал. За усі інші варіанти відповідей – 0 балів.

1. А; В; Г.	6. Б; Г.	11. В; Г.
2. А; Б.	7. Б; Г; Г.	12. А; Б.
3. Г.	8. В; Г; Г.	13. Б; Г.
4. Б; Г.	9. А; Г.	14. А; Б; Г.
5. А; Г.	10. А; Б.	15. А; Г.

Інтерпретація.

0 – 3 бали. Низький рівень схильності до асоціального впливу релігійних культів чи її відсутність.

4 – 6 балів. Середній рівень схильності.

7-15 балів. Високий рівень схильності до потрапляння під асоціальний вплив релігійних культів.

Бланк для відповідей на питання тесту:

ПІБ		
Навчальний заклад		
Клас	Вік	
1. _____	6. _____	11. _____
2. _____	7. _____	12. _____
3. _____	8. _____	13. _____
4. _____	9. _____	14. _____
5. _____	10. _____	15. _____

Степаненко В. І. Розробка та стандартизація тесту «Оцінка рівня схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів»

В статті розглянуто процедури розробки та стандартизації авторського тесту «Оцінка рівня схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів», розкрито основні його характеристики та параметри. Необхідність розробки тесту обумовлена відсутністю відповідних соціально-педагогічних методик виявлення рівня схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів. При розробці тесту використано загальноприйняті правила його стандартизації, застосовано класичну схему трьохрівневої шкали, процедуру визначення медіани та 25-го і 75-го процентилів при асиметричних вибірках.

Розроблений авторський тест «Оцінка рівня схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів» можна використовувати в соціально-педагогічній практиці шкіл з метою врахування отриманих результатів у профілактичній діяльності з означеної проблеми.

Ключові слова: діагностика, схильність до асоціального впливу релігійних культів, підліток, тест, розробка, стандартизація.

Степаненко В. И. Разработка и стандартизация теста «Оценка уровня склонности подростков склонных к асоциальному влиянию религиозных культов»

В статье раскрыты процедуры и стандартизации авторского теста «Оценка уровня склонности подростков к асоциальному влиянию религиозных культов», рассмотрены основные его характеристики и параметры. Необходимость разработки теста обусловлена отсутствием соответствующих социально-педагогических методик выявления уровня склонности к асоциальному влиянию религиозных культов. При разработке теста использованы общепринятые правила его стандартизации, применена классическая схема трехуровневой шкалы, процедура определения медианы и 25-го и 75-го перцентилей при ассиметрических выборках.

Разработанный авторский тест «Оценка уровня склонности подростков к асоциальному влиянию религиозных культов» можно использовать в социально-педагогической практике школ с целью учета полученных результатов в профилактической деятельности по данной проблеме.

Ключевые слова: диагностика, склонность к асоциальному влиянию религиозных культов, подросток, тест, разработка, стандартизация.

Stepanenko V. I. Development and standardization of a test «Evaluation predilection of teenagers to asocial influence religious cults»

The article reveals procedures of development and standardization a test «Evaluation predilection of teenagers to asocial influence religious cults», its basic characteristics and parameters. The need to develop test caused by absence socio-pedagogical diagnostic methods to identify the level of predilection teenagers to asocial influence of religious cults. In developing the test used the generally accepted rules of its standardization, applying the classical scheme of a three-level scale, procedure to determine the median and 25th and 75th percentiles with asymmetric samples of respondents.

The test «Evaluation predilection of teenagers to asocial influence religious cults» can be used in the socio-pedagogical practice for the prevention of this problems

Key words: diagnostic, teenager, predilection to asocial influence, religious cult, test, development, standardization.

Стаття надійшла до редакції 22.12.2014 р.

Прийнято до друку 30.01.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.